

KIRKLARELİ’NDE YAŞAYAN YERLİ ROMANLARIN SOSYAL KİMLİK ALGILARI İLE İLGİLİ SAHA ARAŞTIRMASI*

Ferda Şule Kaya¹

Öz

Bu çalışmada Kırklareli’nde ikamet eden yerli Romanların sosyal kimlik inşası araştırılmıştır. Yerli romanlar; daha sonra göç eden grubu (20 ila 40 yıl önce) Çerge olarak tanımlamaktadır. Kendisini bu gruptan kesin olarak ayırmaktadır. Çalışma kapsamında yerli romanlara; kendilerini, çergeleri ve roman olmayanları (Gajo) nasıl tanımladığı sorulmuştur.

Araştırmada; odaklaştırılmış içe bakış tekniği ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Araştırma kapsamında 2015 yılında, Kırklareli vilayetinin Yayla mahallesinde birebir görüşmelerle saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada derinlemesine mülakat gerçekleştirilen kişi sayısı 69’dur.

Çalışmada yerli romanlara; nereden geldiniz, kendinizi, , gajoları, çergeleri nasıl tarif edersiniz, dışlanıyor musunuz, çocuklarınızın gelecekte nerede olmasını istersiniz, kaç yaşında evlendiniz soruları sorulmuştur.

Araştırmada verilen cevaplar içerik analizi yapılarak frekans tabloları ile değerlendirilmiştir. Ayrıca araştırmacı gözlemlerini aktarmaktadır. Yerli romanlar kendilerini fakir ve eğitimsiz 39’u gajolar bizi dışlamaz ifadesini kullanmış, 30 kişi ise sosyal hayatta dışlanırsız açıklaması yapmıştır. En fazla rahatsız oldukları konu ise yerli romanların gajolar tarafından çergeler ile benzer hatta eşit olarak algılanmaları olarak ifade edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Çingene, Roman, Kırklareli, Gajo

THE FIELD STUDY ON THE PERCEPTION OF SOCIAL IDENTITY OF LOCAL ROMANES LIVING IN KIRKLARELI

Abstract

In this research the number of people interviewed profoundly are 69. Because the meetings were held within the group with the low education level, the local Romanes could only described themselves by comparisons with the group migrating later and failed to adopt a settled life (Çerge). In order to give detailed information they felt the need of making comparisons with another group. In other words they positioned themselves over others.

In the study, it is asked to local Romanes that where did they come from, how would they describe themselves, Gajos and Çerges, are they being outcasted, where would they want their children to be in the future and in what age did they marry.

The answers given in the research have been evaluated by making content analysis with frequency tables. While local Romanes think that they are being outcasted, 39 of them used the statement “Gajos don’t outcast us.”, 30 of them came up with the explanation of that they are outcasted in social life. They also state that the most disturbing subject for them is local Romanes are perceived by Gajos as they are like or even same as Çerges.

Key Words: Gypsy, Romane, Kırklareli, Gajo

* Bu çalışma Şanlıurfa’da 1-3 Şubat 2019 tarihinde düzenlenen El Ruha 4. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuş olup makale olarak geliştirilmiştir.

¹ Dr. Öğretim Görevlisi, Demiroğlu Bilim Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, kaya.s2565@gmail.com

Giriş

Bu çalışma Kırklareli’nde ikamet eden yerli Romanları incelemektedir. Araştırmada derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını; Osmanlı İmparatorluğu döneminde tanımlanan *Rumeli* eyaletinin en eski romanları oluşturmaktadır. Bu grup kendisini sonradan (1960 ve 1980) Kırklareli’ne göç eden Çergelerden kendilerini kesin olarak ayırmaktadır.

Türkiye’deki Çingenerin M.S. 1300’lerde, Orta Doğu üzerinden Anadolu’ya geldikleri yönündeki bilgiler çeşitli kaynaklarda yer almaktadır. Nitekim Balkanların Osmanlı hâkimiyetine girmekte olduğu 15. yüzyılda, Çingenerlere Rumeli eyaletine bağlı Çingene Sancağı verilmiştir. Çingene sancağının merkezi Kırkkilise olup, Eskihisar, Zağra, Hayrabolu, Malkara, Döğenci Eli, İncügez, Gümülçine, Yanbolu, Pınar-Hisar, Prevadi, Dimetoka, Ferecik, İpsala, Keşan ve Çorlu mıntıklarını içine almaktadır. Bu müstakil Çingene sancağı kanunnamesi 1497 tarihinde, II. Beyazıt Kanunnameleri arasında yayınlanmaktadır.(Gökbilgin,1956)Çalışmamız eski adıyla Rumeli eyaletinin Kırkkilise vilayeti olan ve günümüzde Kırklareli olarak bilinen ilimizin merkezindeki Yayla mahallesinde yapılmıştır.

Araştırmamızın teorik temeli Tajfel ve Turner’ın Sosyal Kimlik Teorisine dayanmaktadır. Sosyal kimlik teorisi bireylerin doğarken mensup oldukları üyelikleri temel alır. Hepimiz doğarken belli bir aileye, cinsiyete, dine, sosyal statüye, ülkeye mensup olarak doğarız. Kırklareli’nde yaşayan yerli romanların kendilerini sosyal kimlik olarak (iç-grup) nasıl tanımladığı ve kendisinin dışında tanımladığı Çerge ve Gajoları (Dış grup) nasıl tanımladığını araştırmaktadır.

Sosyal Kimlik Kuramı bireyin içine doğmuş olduğu grup içindeki konumlandırmasını şu şekilde tanımlar:

a) Birey, doğduğu andan itibaren kendisini tanımlamaya çalışır ve bunu içinde bulunduğu toplumun değerlerine göre şekillendirir. (Turner, 1987:30) Kendilerini o grubun üyesi olarak algılar ve mensup olduğu grup ile özdeşleşir.

b) Bireyin içine doğduğu toplumdaki kendisinden başka gruplar da yaşamaktadır. Bu durumda ise kendi grubunu diğer gruplarla karşılaştırarak, benzerlik ve farklılıkları ayırtmaya çalışır. Bu durumda kendi grubu ile ilgili değerleri iç grup olarak şekillendirirken diğer grupları da dış grup olarak ayırır. (Turner, 1975: 30).

3. Bireyler, kendileri ile barışık olmak ve benlik saygısını arttırmak için kendi gruplarına daha fazla olumlu özellikler yüklerken diğer grubu aşağı seviyeye indirgeyen ifadeler kullanmaktadır. Bu durum iç grup kayırmacılığı olarak tanımlanır (Doosje ve Ellemers, 1997: 70).

4. Bireyin sosyal kimliğinin, çaba sarf edilmesine rağmen karşılaştığı diğer gruplardan göz ardı edilemeyecek kadar olumsuz özelliklere sahipse, birey kendisi ile barışık olmak adına çeşitli açıklamalara ve savunmalara giderek sosyal kimliği ile olumlu bağını korumaya çalışır. (Mummendey ve Schreiber, 1983: 390; Turner ve Brown, 1978:133).

Bu çalışmada yerli romanlar iç grup olarak kendilerini tanımlarken, kendisi içinde bulunduğu toplumda konumlandırma konusunda iki farklı grubu tanımlamaktadır. Bu gruplar çerge ve gajo olarak ifade edilmektedir. Çalışmamız yerli romanların kendisini sosyal kimlik olarak nasıl tanımladığı ve dış grup olarak tanımladığı çerge ve gajolardan nasıl ayırttığını incelemektedir.

1. Yöntem

Kırklareli’nde yaşayan Yerli Romanlar kendilerini yerli olarak tanımlarken, yeni göç eden grubu (10 ila 20 yıl önce) Çerge olarak tanımlamaktadır. Çalışma kapsamında yerli romanların kimlik tanımlarında kendilerini (iç grup), çergeleri ve roman olmayanları (Gajo) (dış grup) nasıl tanımladığı sorulmuştur. Kimlik inşasının tanımlanmasında ise aile hayatı, çocukları ile ilgili tutumları, örgün eğitime karşı tutumları, dışlanma konusundaki düşünceleri, evlenme yaşları üzerinden bilgi edinilmiştir. Eğitim düzeyi düşük bir grup olmaları ve kendi grubunun dışındaki

insanlarla iletişim kurmaktaki çekinceleri sebebi ile ölçek kullanılamamıştır. Sohbet edilerek görüşleri alınmıştır. Araştırma nitel araştırma tekniği kullanılmış ve saha araştırması yapılmıştır. Yayla mahallesinde üç ay süresince beraber yaşayarak, derinlemesine mülakatlar ve gözlem yapılmıştır.

2. Çalışmanın Örnekleme

Çalışmada 69 kişi ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Görüşülen kişilerin 60'ı kadın 7'si erkektir. Çalışmayı yapan kişinin de kadın olması kadın popülasyona ulaşılmasında etkili olmuştur. Erkekler sorulan sorulara cevap verememe endişesi ile katılmakta direnç göstermiştir. Kadınlarla ev ziyareti, çay sohbeti yapıyor havasında bilgi alınmıştır, görüşmeler sırasında küçük bir deftere yazılı notlar alınmıştır.

Kadınların (60) kişi) eğitim düzeyi açısından dökümü yapıldığında 36 kişi okur-yazar değil (%60), 22 kişi ilkökul ve ortaokul mezunu (%36), 1 kişi lise mezunu (%2), 1 kişi (%1) üniversite mezunu olarak tanımlanmıştır.

Erkeklerin (9 kişi); 7 kişi ilkökul-ortaokul (%78), 2 kişi lise (%22) olarak belirtilmiştir.

Meslek olarak baktığımızda kadınlar; 30 kişi temizlikçi (%50), 15 kişi ev hanımı (%25), 15 kişi bakkal(%25) olarak belirtilmiştir. Erkekler ise 2 kişi süpürgeci, 2 kişi bakkal, 1 kişi pazarcı, 1 kişi çöp toplayıcısı, 1 kişi hayvancılık yapıyor olarak belirtilmiştir.

Çalışmada sorulan sorular;

- Nereden geldiniz?
- Yerli romanları nasıl tarif edersiniz?
- Çergeleri nasıl tarif edersiniz?
- Gajoları nasıl tarif edersiniz?
- Çocuklarımızın ilerde nasıl bir yerde olmasını ister siniz?
- Dışlanıyor musunuz?

3. Bulgular:

Nereden geldiniz sorusuna; 33 kişi Yunanistan (%48), 30 kişi Bulgaristan (%43), 6 kişi (%9) bilmiyorum, 1 kişi Romanya (%1) cevabını vermiştir.

Tablo 1: Sosyal kimlikte kendini (iç-grup) tanımlama Kategorileri

(Yerli Romanlar Kendilerini Nasıl Tarif Ediyor? Sorusuna verilen cevaplar)

Kategori 1: ÇALIŞKAN (23) %19
Biz çalışarak yaşarız (4), Gündelik kazanırız, gündelik yaşarız (4), Biz çergeler gibi tarlaya çapaya gitmeyiz(1), Küçük yaşta çalışmaya başlar (3), Kadınlar temizliğe gider(9), Bizim kızlarımız evde oturur, fabrikaya gider(2)
Kategori 2: AİLE DÜZENİ VAR (14) %11
Biz çadıra gitmeyiz, ev düzenimiz var (1), Aile hayatımız var, namusumuza düşkünüz.(8) Bir masada beraber yemek yeriz(1). Bizim ev düzenimiz var, çocuklarla ilgileniriz(3). Bizim aile hayatımız düzenli, kötü alışkanlık olmaz(1).
Kategori 3: EĞİTİM (14) %11
Bizimkiler cahil (2), Bizde ortaokulu bitirmek büyük bir şey (1), Okulu sevmiyorlar, sıkılıyorlar (6), Okumaya kafası çalışmıyor (4), Kültür seviyesi düşük (1)
Kategori 4: DİN (12) %10
Elhamdülillah hepimiz Müslümanız (3), Namazımız, Kuranımız, orucumuz var (1), Din bizim için önemli, Kuran'a hatime gideriz (5), Evimizde Kuran var(1), Bizim her şeyimiz var, namaz- Kuran, şartımız şurtumuz, yerimiz yurdumuz (2)
Kategori 5: ERKEN EVLENİR (11) %9

Çocuklar erken evlenmek istiyor, vermezsen kaçırım diyor (3), Bizde akraba evliliği olmaz (3), Kızlar gezerse veririz (3), 15-16 yaşında evleniyor, senesinde çocuk yapıyor (1), Erkekler çorap limon satarım der hemen evlenir; kızlar merdiven temizlik yaparım geçinirim der hemen evlenir. (1)
Kategori 6: FAKİR (10) %8
Fakir oldukları için erkek her türlü kötülüğe başvuruyor (1), Meslekleri olmadığı için %75’i fakir (6), Fakiri de var ekmek bulamayanı da (1)
Kategori 7: ÇOCUKLARA VERİLEN DEĞER (8) %6
Çocuklarımıza iyiyi kötüyü öğretiyoruz, ama her dediğini yapmıyoruz (2), Bizim çocuklar evde oturur (1), Çocuklarımız şımarık çok disiplin veremiyoruz (1), Çocukları iyi yetiştiriyoruz, okula yolluyoruz, küfür kötülük öğreniyorlar (2), Çocukların yemelerine içmelerine alkole uyuşturucuya dikkat ederler (2)
Kategori 8: GİYİM-KUŞAM (7) %6
Bizim eşofman, pantolon giyeriz, şalvar giymeyiz (1), Bir yere giderken temiz kıyafet giyeriz (4), Biz çarşıya çıkarken pantul giyeriz, kibar giyiniriz (2).
Kategori 9: DİL (6) %5
Biz tek dil biliriz (4), Çergeler iki dil bilir (2)
Kategori 10: KONUŞMA (6) %5
Bizimkiler kaba konuşur (3), Hanım hanım gezeriz, konuşmayı biliriz (1), Biraz bizim konuşmamız farklıdır, kaba konuşuruz (2).
Kategori 11: TEMİZ (5) %4
Sofradan kalkınca ellerimizi yıkarız (1), Bizde pisleri mevlüde çağırılmazlar (3), Bizim balık tavamız tenceremiz farklı. Bir tabaktan her beraber yemeyiz. (1).
Kategori 12: İYİ NİYETLİ-SAF KALPLİ (4) %3
Çok merhametlidirler, yardım etmeyi severler (2), Biz kandırmak, kötü alışkanlık bilmeyiz (1), İyi niyetli, merhametli, saf kalpli, ramazanda bile davulcuya para veririz (1).
Kategori 13: EĞLENMEYİ SEVER (4) %3
Yemeyi, içmeyi, gezmeyi severler; sorunları olsa da aldırılmazlar (1), Yerliler topluma daha açık daha sosyal (1), Düğünlerde göbek atarız. Eğlencelidirler, zevklidirler (1), Yerlilerin düğünü 3 gece gacoların 1 gece. (1).
<i>(*) Parantez içindeki ifadeler 124 ifadenin her bölümünde bu ifadenin kullanım sıklığını tanımlamaktadır. Yüzdeler oranları da 124 ifade üzerinden hesaplanmıştır.</i>

Tablo 1’de görüldüğü üzere Yerli Romanların kendileri ile ilgili (İÇ GRUP) sosyal kimlik şemaları sırasıyla; çalışkan (%19), aile düzeni olan (%11),eğitimsiz (%11), dindar (%10) , erken evlenen (%9), fakir(%8),çocuklarına değer veren (%6),ortama göre giyinmesini bilen (%6), tek dil bilen(%5),kaba konuşan(%5),temiz (%4),iyi niyetli -saf kalpli (%3), eğlenmeyi seven (%3) olarak tanımlamaktadır. Kendilerini (İÇ GRUP) % 67 olumlu özellikler ile %33 olumsuz özelliklerle tanımlamışlardır.

Tablo 2: Sosyal Kimlikte Gacoları (dış-grup) Tanımlama Kategorileri

(Gacoları Nasıl Tarif Edersiniz? Sorusuna verilen cevaplar)

Kategori 1: EĞİTİM (19) % 22
Eğitim açısından gacolar çok kültürlü, uzun okuyor. Gacolar okumasa da biliyor. (3),Gacolar daha okumuş. Biz ilkokul 5'e kadar okuyoruz. Biz okusak da bir yere varamıyoruz. Gacoların beyinleri daha iyi çalışıyor (1), Gacolar da anne baba okumuş, çocuklar da okuyor (5), Gacolar daha zengin, eğitime önem veriyor. (6),Gacolarla kültür farkı var. Daha büyük tahsilli, okumuş, biz cahiliz boynu bükük kalıyoruz (4).
Kategori 2: ZENGİN (13) % 15
Gacolar zengin. Bizden farklı giyinir farklı yerler. (2), Onların geçimi ayrı. Onlar zengin biz fakiriz. (8), Gacolar zengin. Onlar da insan biz de. (1), Gacolardan farkımız yok. Onlar zengin. (2).
Kategori 3: KİBAR KONUŞMA (11) %13
Gacolardan hiçbir farkımız yok. Tek fark konuşma. (2), Onlar dışarıda gürültülü konuşmuyor. (1), Gacolar kibar konuşur. (6),Bir yere girince konuşmada ayrılıyor. (1),Bir yerde kibar yapamıyoruz. Konuşma Türkçesinde problem var. (1).
Kategori 4: GİYİM-KUŞAM (9) % 10
Giyimimiz kuşamımız aynı fark yok. (4), Giyimleri daha açık. Biz pantolonla gezeriz onlar şortla gezer. (1), Yediğimiz giydiğimiz aynı. (2),Hiçbir farkımız yok ama onlar daha sosyetik (1), Giyinmesini gezmesini bilir. Onlar açık açık giyinmesini biliyor. (1)
Kategori 5: ÇALIŞKAN (8) %9
Onlar büyük meslek sahibi olmuş okumuşlar.(2), Asgari ücrete dayanıp çalışıyorlar biz çalışmıyoruz. Durum kötü de olsa çalışıyor. Bizinkiler günlük yaşıyor onlar disiplinli zor şartlarda çalışıyor. (2) Gacolardan bir farkımız yok. Bizim milletimizden her şey çıkıyor (polis- öğretmen) (1),Gelirleri daha iyi. Çocuk okutabiliyorlar. Gacolar devlet memuru olabiliyor daha iyi iş bulabiliyor. (2), Gacolar okumuş, ,iş sahası var, maaşı var, mesleği var (1)
Kategori 6: ÇOCUKLARA VERİLEN DEĞER (8) %9
Bizim çocuklar laf dinlemez. Onları dinliyor. Gacolar daha disiplinli çocukları terbiyeli. (2), Gacolar tek başına çocuklarını hiçbir yere yollamaz. Parka götürür getirir. (2), Çocuklarını kreşe veriyorlar. (2), Biz çocuklarımıza çizgi film izletiyoruz onlar salıncağa götürüyor. (2)
Kategori 7: AİLE DÜZENİ (8) %9
Gacolar akıllı. Geç evleniyor karı koca çalışıyor. (3), Gacoların yemek saatleri belli. Sabah- öğlen-akşam belli. Onlar kültürlü biz cahil kalıyoruz. (2), Daha disiplinli yaşıyorlar. (2) Onların düzeni farklı. Onlar denize girer, gezer. (1)
Kategori 8: TEMİZ (6) %7
Biz daha temiziz onları temizleriz. (2), Gacoların evlerini biz temizleriz. (2), Gacolar pis. Bizinkiler gidip temizler. (1), Gacolar temizliğe dikkat eder. (1)
Kategori 9: DİN (5) %6
(* Parantez içindeki ifadeler 87 ifadenin her bölümünde bu ifadenin kullanım sıklığını tanımlamaktadır. Yüzdeler oranları da 124 ifade üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 2'de görüldüğü üzere; Gacoları nasıl tarif edersiniz sorusuna ise; eğitilmiş (%22), zengin (%15),kibar konuşan (%13), giyinmesini bilen (%10), çalışkan (%9), çocuklarına değer veren (%9), temiz ama biz temizliyoruz (%7) ve dindar (%6) olarak tanımlamışlardır. Gacoları %93 olumlu özelliklerle tanımlamışlardır. Bu olumlu özelliklere sahip olmalarını eğitilmiş olmalarına bağlamaktadırlar. %7 temizlik konusunda ise pisler evlerini biz temizliyoruz olarak tanımlamışlardır.

Tablo 3: Sosyal Kimlikte Çergeleri (dış-grup) Tanımlama Kategorileri

(Çergeleri Nasıl Tarif Edersiniz? Sorusuna verilen cevaplar)

Kategori 1:DİL (33) %20
Çergeler 2 dil bilir. Dışarıdan gelme oldukları için. (18), Çergeler çadırda yaşar iki dil bilir(10), Biz Türkçe biliriz başka dil bilmeyiz. (5)
Kategori 2: ÇALIŞKAN (32) %20
Çergelerde kadınlar dileniyor. Erkekler kadınların getirdiği parayı yiyor (10), Onların kadınları çöp topluyor, dileniyor (6), Kadınları çöpe gider bohçacılık yapar (4), Çergeler kâğıt topluyor çöpe gidiyor belli bir yerde çalışmaz (3), Hırsızlık yapıyorlar (5), Kadınları çalışır ev düzeni yok(4).
Kategori 3: PİS (21) % 13
Düzenleri yok pis kokarlar (10), Onların kokuları var. Kokuları sinmiş çok pisler (3), Çergeler pis ve düzensiz(3), Pislik içinde yaşıyor yıkanmıyorlar (3), Çöp hurda demir şişe her yere girip çıkıyorlar yıkanıp paklanmazlar (2)
Kategori 4: AİLE DÜZENİ (21) %13
Çadırcılar göçebe yaşıyorlar (6), Ev düzeni yok. Gezerler, kırdaki bayırda yaşarlar (4), Ev düzenleri yok çadırda yaşarlar (10), Çergeler 15 milyar para alıp kızı veriyorlar (1)
Kategori 5: GİYİM-KUŞAM (18) %11
Onlar şalvar giyiyor biz eşofman (2), Çarşıda şalvarla geziyor (4), Bir kıyafet giyip 15 gün onunla yatıp kalkıyorlar (5), Gençleri bizim gibi giyiniyor (5), Eskiden şalvar giyerlerdi şimdi gençler eşofman giyiyor (2)
Kategori 6: ÇOCUKLARA VERİLEN DEĞER (14) %9
Çadırcılar, çocukları sokakta büyüyor (1), Çergelerin çocukları bizim çocuklara zara veriyor (4), Çocukları tüm gün sokakta hırsızlık yapar (4), Çergeler gezdiği için çocukları okuyamıyor (3),Çocukların geleceğini düşünmüyorlar. O yüzden çocuklar hiç iyi bir yere gelemiyor (1), Çocukları çerin çöpün içinde büyütürler (1)
Kategori 7:KONUŞMA (11) % 7
Konuşmaları çok kaba. Cümle kurmazlar ha hu diye konuşurlar (3), Çergeler bir yere gidince hiç tartmıyorlar. İçlerinde nasıl geliyorsa öyle konuşuyorlar (9)
Kategori 8: FAKİR (7) % 4
Pislik içinde fakir görüntüsü var aslında bizden zengin (3),Onların parası var ama düzeni yok (3), Çergeler daha zengin ama yaşamasını bilmiyorlar (1)
Kategori 9: İYİ NİYETLİ, SAF KALPLİ (3) %2
Çok dürüst görünüyorlar. (1), Beğenmeyiz ama çok namuslular. (1), Kızlarına gelinlerine düşkünler. (1)

Kategori 10: DİN (3) % 1
Onlar da Müslüman aynı bayrak altında yaşıyoruz (1), Çergelerin şartı şurtu yok abdest bilmezler (1)
(*) Parantez içindeki ifadeler 163 ifadenin her bölümünde bu ifadenin kullanım sıklığını tanımlamaktadır. Yüzdeler oranları da 124 ifade üzerinden hesaplanmıştır

Tablo 3’de görüldüğü üzere Çergeleri (DIŞ GRUP) %97 olumsuz özelliklerle (%20 iki dil bilir, %20 çöp toplar- dilenir-hırsızlık yapar, %13 pis,%13 aile düzeni yok,%11 giyinmesini bilmez, %9 çocuklarına değer vermez,%7 kaba konuşan, %4 fakir gibi yaşayan,%1 dini konuda şart şurtu yok) tanımlamışlar. %3 olumlu özelliklerle (%1 “Onlar da Müslüman, aynı bayrak altında yaşıyoruz ve %2 Dürüst, namuslu, kızlarına -gelinlerine düşkün) tanımlamaktadır.

Çocuklarımız ilerde nasıl bir yerde olsun sorusuna 55 (%80) kişi okusun sigortalı işe girsin 10 (%14) kişi erken evlenmesin, 4 kişi (%6) kötü yola sapmasın (uyuşturucu, kavga, hırsızlık) vatana millet hayırlı evlat olsun cevabını vermiştir

Dışlanıyor musunuz sorusuna, 32 kişi (% 46) ayrımcılık yol darken, 37 kişi(% 54) ayrımcılık var demektedir. Ayrımcılık var diyenlerin 12 kişisi (%32) eğitim, 10 kişi fakir (%26), 5 (%14) kişi esmer ten ve 5 kişi devlet dairesi (%14), 5 (%14) kişi bizi çergelerle karıştırıp tehlikeli buluyorlar.

4. Tartışma

Kırklareli ilinin merkezinde Yayla mahallesinde ikamet eden Yerli Romanlar kendileri ile ilgili (iç grup) değerlendirmelerini iki dış grup belirleyerek ifade etmiştir. Kendilerinden statü olarak üstte gördükleri gajolar ve yine kendilerinden statü olarak aşağıda gördüğü çergeleri tanımlamak sureti ile sosyal kimliğini inşa etmektedir. Yerli Romanlar; sosyal kimlik teorisinin birinci basamağına göre kendileri ile barışık bir kimlik tanımlamasından bahsetmektedirler. Kendilerini (İç Grup) % 67 olumlu , %33 ise olumsuz özelliklerle tanımlamışlardır. İç grup ile ilgili ifadelerine bakıldığında kendilerini eğitimsiz olarak üstte gördükleri gajolardan ayırmaktadır. Bu durumu fakir ve erken evlenmeleri takip etmektedir. Burada temel farklılık eğitimsizlik olarak görülmektedir çünkü eğitim alırsa geç evlenecek, kibar konuşacak, sigortalı işe girip fakir olmayacak ve gajoların karşısında düşük statüde olmayacaktır.

Kendilerinden üstün gördükleri gajolardan aşağıda kalmalarını eğitimsiz olmaları olarak ifade etmektedirler. Bir diğer ifade ile Yerli Romanlar, eğitime erişim sorunlarına vurgu yapılmaktadır. Bu duruma erken evlenme ve okullarının eğitim kalitesinin düşük olması sebep olarak gösterilmektedir. Yerli romanlar çocuklarının eğitim kurumlarında (adrese dayalı eğitim anlayışı sebebi ile) gajolarla beraber eğitim görememektedir. “Eskiden gajolarla beraber okurduk, arkadaş olurduk, onlardan nasıl davranacağımızı öğrenirdik” ifadesi kullanılmıştır. Adrese dayalı eğitim sisteminde herkes kendi mahallesindeki okula gitmektedir. Yerli Romanlar çergelerle aynı mahallede oturdukları için, çocukları çergelerin çocukları ile beraber okumak durumunda kalmaktadır. Bu durumu “Çocuklarımız okula gidiyor ve çergelerinin çocuklarından küfür öğreniyor ve kötü alışkanlıklar ediniyor” şeklinde ifade etmektedirler.

Bir diğer husus ise erken yaşta evlenmek istemektedirler. Bu konu “Bizim çocuklarımız okumaz, hemen evlenmek ister” şeklinde ifade edilmektedir. Bu durum Uğurlu(2013)’nin çalışması ile paralellik göstermektedir. Kendi değerleri ile yer evlerinde ve tek odada yaşayan ailelerde mahremiyetin korunamaması, çocuklar açısından erken evlilik için uyarıcı ortam oluşturmaktadır. Ergenlik çağı ile beraber gençler romantik ilişkilere girebilmekte ve mahalle baskısı ile evlenmek durumunda kalabilmektedir. Toplumun geneli eğitimsiz olduğu için gençlerin çalışıp para kazanması evlilik için yeterli bir durum olarak görülmektedir.

Yerli romanların iç grubu/kendilerini tanımlarken en başta “çalışkan ve aile düzeni olan” olarak tanımladığı dikkat çekmektedir. Diğer gruplar onları genel anlamda “eğlenceyi seven ve neşeli” olarak tanımlarken, yerli romanlar “eğlenceyi seven”(%3) özelliğini en son özellik olarak belirtmektedirler. Bu duruma göre, kendilerini bu tarafları ile öne çıkarmak istemedikleri veya kanıksadıkları özellik olarak son sıraya koydukları şeklinde yorumlamak da mümkündür. Fakat gajolar tarafından kabul görmek ve onlar gibi olmak istediklerini yansıtan özelliklerine vurgu yaptıkları da açıkça görülmektedir. Ayrıca din konusundaki eğilimlerinin yüksek olması dikkat çekmektedir. Bu çalışma Aysoy(2015)’un yaptığı çalışma ile paralellik göstermektedir.

Gajoları ise %93 olumlu olarak görmeleri, onların yaşantılarına ne kadar gıpta ettiklerini açıkça gözler önüne sermektedir. Onlar eğitilmiş, kibar konuşan, çalışkan ve çocuklarına değer veren bir dış gruptur. Çalışma grubumuzun çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Yeli roman kadınları Gajolarla temizlik sebebi ile yakın temasa geçebilmektedir. Burada onların üstünlüğünün sebebini eğitilmiş olmalarına bağlamaktadır. Onlar eğitim aldıkları için iyi çocuk yetiştiriyor ve çocukları meslek sahibi olup zengin olabilmektedir. Kendisini üstün görebildiği tek alan ise “onları biz temizliyoruz aslında pisler” açıklaması ile benlik saygısını koruyabilmektedir.

Diğer dış grup olan Çergelerden “kendilerini kötü evlerde yaşamaları, düzenli aile hayatı olmamaları, suça eğilimli olmaları” sebebi ile ayırmaktadırlar. Çergeleri Çingene olarak tanımlarken, kendilerini *Yerli Romanlar* olarak tanımlamaktadırlar. Ayrıca Çergeleri tarif ederken, gajoların tersine, %97 olumsuz özellikler kullanmaktadırlar. Bu durum *Yerli Romanların* kendilerini üstün görecekları bir grubun (çergeler) olması ile benlik saygısını arttırmasına sebep olabilir. Çergeleri %97 olarak olumsuz özelliklerle tarif etmelerini benlik saygısını kazanma çabası olarak değerlendirmek mümkündür.

Gajoların evlerine temizlik için gittiklerinde iyi muamele gördüklerini fakat kamusal alanda ve eğitim kurumlarında çergelerle karıştırılıp ayrımcılığa maruz kaldıklarını ifade etmektedirler. Ayrıca çergeleri iki dil bilmeleri ile birinci dereceden ayırıcı unsur olarak tanımlamışlardır. Biz dil bilmeyiz, onlar iki dil bilir demektedirler. Bir başka ifade ile onlar çingenece konuşmaktadırlar ve çingenedir. Kendileri çingenece bilmediklerini bu sebeple çingene olmadıklarını ileri sürmektedirler.

Çerge kelime anlamı itibarı ile çadır demektir. Bu çalışmada kullanılan “Çerge” ise yerleşik hayata geçememiş çadırda veya göçebe hayat yaşayan gruplar olarak tanımlanır. Bu grup 10 ila 20 yıl öncesinde Avrupa’dan göç eden veya kaçan gruplar olarak tanımlanmaktadır. Avrupa’dan zor şartlarda göç etmeleri sebebi ile yerleşik hayata geçemediği düşünülmektedir. Dolayısı ile aile düzeni ve çocuklarının eğitim hayatı konusunda geleceğe dönük yaşamadıkları ifade edilmektedir. Hayatta kalma mücadelesi veren bu grup henüz yerleşik hayata geçememiştir. Fakat araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde çergelerle kız alışverişi yapılmaktadır. Gajolarla ise evlilik yolu ile yakınlaşmak neredeyse imkânsızdır.

Çocukları için ise okusun, sigortalı işi olsun düşüncesi ifade edilmiştir. Eğitime engel olması sebebi ile erken yaşta evlenmeyi hoş görmediklerini ifade etmektedirler. Çocukların eğitimi konusunda çaba sarf ettiklerini devletin de daha verimli ve sahiplenici bir eğitim anlayışı içinde olmalarını talep etmektedirler. Bu durum; Genç, Taylan ve Barış (2015) çalışması ile paralellik göstermektedir. Özellikle adrese dayalı okullarda okumaları sebebi ile çergelerin çocukları ile okumalarının dezavantaj oluşturduğu ısrarla ifade etmektedir. “Çocuklarımız çergelerden küfür, kavgaya, uyuşturucu öğreniyor” ifadesi sıklıkla kullanılmıştır.

Dışlanma konusunda ise yakın ilişkide (ki bu durum temizliğe gittikleri evlerde mümkün olmaktadır) insani muamele gördüklerini fakat kamusal alanda (devlet dairesi, hastane vs.) çergelerle karıştırıldıklarını ve ayrımcılığa maruz kaldıklarını ifade etmektedirler. Bu durum: Kolukırık (2004) çalışması ile paralellik göstermektedir.

Sonuç olarak; Yerli Romanlar kendilerini eğitimsiz görmektedirler. Eğitimsizliğe bağlı olarak kendilerini kaba konuşan ve fakir bir grup olarak algılamaktadırlar. Yerli Romanlar; bu özellikleri

ile kendilerini gajolardan aşağıda görürken, çergelerden de özellikle aile düzeni olarak üstte görmektedirler. Bu durum yerli romanların eğitime erişimi konusunda destekleyici çalışmaların yapılmasının önemini gözler önüne sermektedir

Öneriler;

Romanların yaşadığı belediyelerde çoğunluk grup ile entegrasyonu konusunda çalışmalar yapılabilir. Eğitim kurumlarında çocukların eğitime erişim konusunda destekleyici çalışmalar yapılabilir. Ailelere sağlıklı çocuk yetiştirme konusunda eğitimler verilebilir.

KAYNAKÇA

- Aysoy, Mehmet (2015). “Roman Geleneğinin Değişimi”, Bursa Teknik Üniversitesi, ‘Tarihten Günümüze Romanlar’ Çalıştayı 6-7 Kasım tarihlerinde Sunulan Tebliğ Roman Geleneğinin Değişimi.
- Doosje, Bertjan and Ellemers, Naomi (1997). "Stereotyping under threat: The role of group identification." *The social psychology of stereotyping and group life*. (Der.) R. Spears, v. d. Oxford: Blackwell. 257-273.
- Genç, Yusuf, Taylan, Hasan Hüseyin., ve Barış, İsmail (2015). “Roman Çocuklarının Eğitim Süreci ve Akademik Başarılarında Sosyal Dışlanma Algısının Rolü”, *International Journal of Social Science* 6 Number: 33, p. 79-97, Spring.
- Gökbilgin, Mehmet Tayyip (1956). “Kanuni Sultan Süleyman Devri Başlarında Rumeli Eyaleti Livatalar, Şehir Ve Kasabaları” Belleten XX/78 Ankara.
- Kolukırık, Suat (2004). Aramızdaki yabancı: çingeneler. danışman Havva Neşe Özgen. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi
- Mummendey, Amelle.ve Schreiber, Hans Joachim. (1983). "Better or Just Different? Positive Social Identity By Discrimination Against, Or By Differentiation From Outgroups." *European Journal of Social Psychology*, 13, 389-397.
- Turner, John C. (1975). "Social comparison and social identity: Some prospects for intergroup behavior." *European Journal of Social Psychology*, 5, 5-34. Mummendey ve Schreiber, 1983: 390; Turner ve Brown, 1978:133.
- Turner, John. (1987). *Rediscovering the social group: A self categorization theory*. Oxford: Basil Blackwell.
- Uğurlu, Örgen. (2013). *Dönüşen Kentlerde Çingene Olmak: İzmit Örneği/Being A Gipsy in Transforming Cities: The İzmit Case, Mülkiye Dergisi*, Cilt 37, Sayı 1 (2013).